

ISTORINĖS ATMINTIES PROBLEMATIKA KLAIPĖDOS, OLŠTYNO IR KALININGRADO SRITIES MOKSLININKŲ DĖMESIO CENTRE

Lina Motuzienė

Istorinės savimonės, regionų identiteto išsaugojimo problematika užima vis svarbesnes pozicijas Lietuvos moksliniuose tyrinėjimuose ir visuomeniniuose diskursuose. Kultūrinė atmintis yra svarbi regiono sąmonės raidai, nes čia gyvenantys žmonės yra veikiami regiono materialinio ir dvasinio palikimo, kuris aktyvina kultūrinius mainus, bendradarbiavimą, bendrų projektų kūrimą. Šią tendenciją skatina įvairūs Europos Sąjungos koordinuojami projektai, akcentuojant „geros kaimynystės“ politikos leitmotyvą. Lenkijos mokslininkams inicijuojant, Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas kartu su Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedra parengė tarptautinio projekto metmenis, siekiant plėsti istorinės savimonės raidos tyrimus Olštyno vaivadijoje, Kaliningrado srityje ir Klaipėdos krašte bei mieste po 1945 metų. Pagrindinis šio tyrimo tikslas – išnagrinėti istorinius, politinius, etninius, demografinius pokyčius, istorinės savimonės raidą Klaipėdos krašte ir mieste po 1945 metų. Remiantis archyviniais dokumentais, sociologiniais tyrimais, statistikos ir ikonografiniais duomenimis, Klaipėdos universiteto mokslininkai išsikėlė tikslą išnagrinėti demografinius pokyčius Klaipėdos krašte ir mieste 1945–2008 m. Dėmesys koncentruojamas į religines, kultūrinės, architektūrinės transformacijas regione sovietiniu laikotarpiu po 1945 metų ir Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu po 1990 metų, taip pat bus siekiama analizuoti regiono etninių, lokaliųjų santykių įtampas, konfliktus, kasdienio sugyvenimo aspektus. Projekto dalyviai numatė nemažai dėmesio skirti regiono gyventojų kultūrinės atminties problemoms, akcentuojant naujai atvykusių gyventojų probleminį santykį su senąja tradicija, krašto istorija, dvasiniu ir materialiu paveldu, apimant ir lietuviškos istorinės atminties klausimus regione. Išsikeltiems tikslams pasiekti yra sutelktos mokslininkų pajėgos iš Olštyno vaivadijos, Klaipėdos krašto, numatant pagrindinę komunikacijos priemonę tarp projekto dalyvių – nuolatinis trišalius susitikimus Klaipėdoje, Kaliningrade ir Olštyne.

Pirmas dalyvių susitikimas įvyko 2008 m. rugsėjo 8 d., kurio metu Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institutas ir Wojciecho Kętrzyńskio mokslinių tyrimų centras Olštyne pasirašė mokslinio bendradarbiavimo sutartį, pagal kurią abiejų institucijų atstovai sutarė stiprinti mokslinius ryšius ir mokslinį bendradarbiavimą, tyrinėjant Pietų ir Pietryčių Baltijos jūros regioną: keistis moksliniais darbais (straipsniais, pranešimais, recenzijomis) ir juos publikuoti abiejų šalių leidžiamuose periodiniuose leidiniuose, leisti bendrus mokslinius leidinius, didžiausią dėmesį skiriant archyvinių dokumentų publikavimui, sudaryti galimybę vykdyti bendrus mokslinius tiriamuosius projektus, skirtus regiono gyventojų istorinės savimonės raidos analizei. Svarbi vieta šiame projekte skiriama jaunajai tyrėjų bendruomenei, sudarant sąlygas abipusiems jaunųjų mokslininkų mainams ir stažuotėms Olštyne bei Klaipėdoje. Abiejų šalių sutartį sudarė darbo grupė, kurios pagrindiniais koordinatoriais tapo Tadeusz Baryla, prof. habil. dr. Mieczysław Jackiewiczus, dr. Silva Pocyte ir doc. dr. Vygantas Vareikis.

Diskusijose projekto dalyviai analizavo pagrindines tyrimų kryptis, išryškindami laikotarpius: 1) laikotarpį po Antrojo pasaulinio karo nuo 1945 m. iki „perestroikos“ pradžios ir TSRS žlugimo, akcentuojant atskirų regionų specifiškumą; 2) laikotarpį nuo 1990 metų iki Lietuvos ir Lenkijos Respublikų įstojimo į Europos Sąjungą; 3) laikotarpį nuo minėtų šalių įstojimo į Europos Sąjungą iki šių dienų.

Po diskusijų prof. Rimantas Sliužinskas Wojciecho Kętrzyńskiego mokslinių tyrimų centre supažindino mokslinius bendradarbius su Klaipėdos krašto, regiono ir Mažosios Lietuvos konfesinio paveldo raidos ypatumais ir krašto etnine tradicija apskritai.

Abiejų šalių mokslininkai priėjo prie išvados, kad vienas iš artimiausių uždavinių – surengti mokslinį seminarą, apimančią regiono istorinės atminties ir savimonės XIX–XX a. problemas. Projekto realizavimo naują etapą žymi 2009 m. balandžio 24 d. surengtas mokslinis seminaras Klaipėdos universitete „Istorinė atmintis po 1945 m.: Olštyno, Klaipėdos ir Kaliningrado atvejai“. Šiame seminare dalyvavo ne tik Olštyno ir Klaipėdos universiteto istorikai, bet ir Rusijos I. Kanto valsstybinio universiteto Kaliningrade moksliniai bendradarbiai, supažindinę seminaro dalyvius su tiriamų istorinės atminties Kaliningrado srityje temų visuma. Istorinės savimonės tematiką plėtojo Klaipėdos universiteto mokslininkė doc. dr. Arūnė Arbušauskaitė pranešimu „Istorinės savimonės stereotipai išeivijoje ir metropolijoje: kontroversijų priežastys ir jų paieškos“, o doc. dr. Ruth Kibelka-Leiserowitz aktualizavo žydų diasporos Klaipėdos mieste po 1945 m. gyvenimo ypatumus. Prof. V. I. Galcovas pristatė pranešimą, atskleidžiantį istorinės atminties problemas regioninėje istoriografijoje, prof. J. V. Kostiašovas plėtojo istorinės atminties politikos analizę Kaliningrado spaudoje, o aspirantė O. G. Fiodorova pateikė Klaipėdos ir Kaliningrado miestų atstatymo pokario metais istorinės atminties palyginimus ir vertinimus. Prof. G. V. Kretininas supažindino su ikikarinės regiono istorijos pristatymu mokykliniuose Kaliningrado srities vadovėliuose. Panašią poziciją iš Lietuvos pusės pateikė Klaipėdos universiteto istorikas dr. Vacys Vaivada, atlikęs tyrimą kaip Rytų Prūsijos istorija atsispindi lietuviškuose mokykliniuose vadovėliuose po 1990 m., o Lenkijos Olštyno Wojciecho Kętrzyńskiego mokslinių tyrimų centro mokslininkė magistrantė Malgorzata Sztomberzka seminaro dalyvius ir klausytojus analogiškai supažindino su Varmijos ir Mozūrijos istorijos atspindžiais lenkiškuose mokykliniuose vadovėliuose.

Seminaro pabaigoje pagrindiniai projekto koordinatoriai numatė kitą susitikimą organizuoti 2009 m. spalio mėnesį Olštyno Wojciecho Kętrzyńskiego mokslinių tyrimų centre, kuriame bus plėtojama regiono migracijos procesų po 1945 m. tematika. Įpusėjus projekto parengiamajam laikotarpiui, apibrėžus pagrindinius tyrimo objektus ir suformulavus būsimas projekto temas, susitikime planuojama aptarti tolesnius organizacinius ir finansinius klausimus.

APGINTA KLAIPĖDOS UNIVERSITETO IR LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTO DOKTORANTO MARIAUS ŠČAVINSKO DISERTACIJA

Hektoras Vitkus

Kovo 27 d. Klaipėdos universitete vyko Mariaus Ščavinsko daktaro disertacijos „X a. pab. – XIII a. pr. krikščioniškųjų misijų sklaidos klausimas baltų christianizacijos požiūriu“ gynimas. Mokslinis disertacinio darbo vadovas – doc. habil. dr. Alvydas Nikžentaitis (Lietuvos istorijos institutas); konsultantas – akademikas prof. habil. dr. Edvardas Gudavičius (Vilniaus universitetas).

Disertacijos gynimo tarybą sudarė: pirmininkas – prof. habil. dr. Vladas Žulkus (Klaipėdos universitetas), nariai: dr. Arūnas Baublys (Klaipėdos universitetas), dr. Artūras Dubonis (Lietuvos istorijos institutas), doc. dr. Albinas Kuncevičius (Vilniaus universitetas), dr. Mindaugas Paknys (Kultūros, filosofijos ir meno institutas). Oficialieji oponentai – doc. dr. Rimvydas Petrauskas (Vilniaus universitetas) ir doc. dr. Aivas Ragauskas (Vilniaus pedagoginis universitetas).

M. Ščavinskas 2002 m. baigė istorijos bakalauro studijas Vilniaus pedagoginiame universitete. 2002–2004 m. studijavo Vilniaus universitete ir įgijo istorijos magistro laipsnį. 2004-aisiais M. Ščavinskas įstojo į Klaipėdos universiteto ir Lietuvos istorijos instituto doktorantūrą. Tais pačiais metais pradėjo dirbti jaunesniuoju mokslo darbuotoju Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos institute bei asistentu Istorijos katedroje. Baltų (ir Lietuvos) christianizacijos procesu disertantas susidomėjo dar studijuodamas II kurse. Nuo tada prasidėjo ir jo bendradarbiavimas su akademiku E. Gudavičiumi (profesorius buvo M. Ščavinsko magistro darbo vadovas).

Pristatydamas savo disertacinį darbą, M. Ščavinskas pabrėžė, kad jis ne tik analizavo krikščioniškųjų misijų eigą baltų gyventame regione, bet ir nagrinėjo jų pobūdį, funkcijas bei vietą lietuvių istorinėje atmintyje. Disertantas ypač akcentavo santykį tarp šių misijų teorijos ir praktikos. Pagrindinis M. Ščavinsko disertacijos tikslas – „išnagrinėti krikščioniškųjų misijų baltų žemėse X a. pab. – XIII a. pr. raidą baltų christianizacijos ir Naujosios Europos christianizacijos kontekste“. M. Ščavinskas akcentavo, kad darbinė jo disertacijos hipotezė susidėjo iš dviejų pagrindinių dalių: 1) prielaidos, kad misijose naudotą prievartą galima skirstyti į socialinę, kurią vykdė „savas“ valdovas, ir į politinę, kurią vykdė užkariautojas; 2) prielaidos, kad kryžiaus karai Baltijos jūros regione buvo ne krikščioniškųjų misijų, o užkariavimų dalis.

M. Ščavinskas gynė šias disertacijos tezes: 1) misijose naudotą prievartą galima skirstyti į socialinę, kurią vykdė „savas“ valdovas, ir į politinę, kurią vykdė užkariautojas; 2) kryžiaus karai Baltijos jūros regione buvo ne krikščioniškųjų misijų, o užkariavimų dalis. Tad disertanto nuomone, nėra tikslinga krikščioniškąsias misijas skirstyti į taikias ir karines, nes ir vienoms, ir kitoms buvo būdingi tam tikri prievartos elementai. Tačiau tokios prievartos pobūdis, pasak M. Ščavinsko, krikščioniškųjų misijų subjektų ir objektų atžvilgiu skyrėsi: valdovai, padedami misionierių, prieš savo pavaldinius vykdė socialinę prievartą, o tuo metu užkariautojai, be socialinės prievartos, vykdė dar ir politinę prievartą. Tai leidžia daryti išvadą, kad Lietuvos (arba baltų) christianizacija vėlavo ne dėl prievartinio krikščioniškųjų misijų pobūdžio, bet dėl kryžiaus karų įtakos ir kitų ne su Lietuva susijusių reiškinų. Šios M. Ščavinsko pateiktos išvalgos lemia neabejotiną disertacijos novatoriškumą ir aktualumą šiuolaikinės istoriografijos kontekste, ką, beje, pabrėžė abu oponentai ir visi gynimo komiteto nariai.

Anot akademiko E. Gudavičiaus, ypač vertinga yra M. Ščavinsko disertacijoje pateikta išvada, kad misijas reikėtų skirti nuo kryžiaus karų. Profesorius pabrėžė šios išvados novatoriškumą, konstatuodamas, kad iki šiol nei lietuvių, nei užsienio istoriografijoje krikščioniškosios misijos ir kryžiaus karai nebuvo diferencijuojami. Kita vertus, prof. E. Gudavičiaus nuomone, M. Ščavinsko disertacinis darbas išsiskiria tuo, kad jame pavyko nustatyti ir sėkmingai klasifikuoti krikščioniškas misijas.

Pirmasis oponentas dr. R. Petrauskas papildė minėtuosius akademiko teiginius pažymėdamas, kad M. Ščavinsko disertacinis darbas Lietuvos medievistinei historiografijai reikšmingas dar ir tuo, kad jame Lietuvos ir baltų kraštų istorijos problemos nagrinėjamos kaip europinės istorijos tema. Tokie tyrimai, pasak dr. R. Petrausko, Lietuvos istorijos moksle vis dar yra labai retas reiškinys. Oponentas pasirinktą tematiką sugretino su dar Vienoje (Austrija) 1934-aisiais metais Juozapo Stakausko parašyta fundamentalia disertacija „Lietuva ir Vakarų Europa XIII amžiuje“, kuri vis dar yra aktuali ir šiandieniniams medievistams. Apskritai visi disertacijos gynimo tarybos nariai pabrėžė disertanto M. Ščavinsko išvystytą itin produktyvią lyginamąją analizę. Kita vertus, dr. R. Petrauskas, nepaisant M. Ščavinsko atskleisto plataus istorinio konteksto, jo disertaciniame darbe pasigedo gilesnio kryžiaus karų ir krikščioniškųjų misijų takoskyros pagrindimo. Tačiau jis sutiko su disertantu, kad tai yra fundamentali problema, reikalaujanti specialios analizės. Šios problemos fundamentalumas dar kartą atsiskleidė diskusijoje tarp M. Ščavinsko ir dr. R. Petrausko dėl Vokiečių ordino kunigų misijinio vaidmens christianizuojant baltų visuomenes.

Antrasis oponentas dr. Aivas Ragauskas disertacinio darbo gynimo posėdyje nedalyvavo, tačiau buvo perskaitytas jo atsiųstas atsiliepimas. M. Ščavinską pristatydamas kaip prof. Edvardo Gudavičiaus mokinį, dr. Aivas Ragauskas pabrėžė, kad disertantas prisilietė ir prie Lietuvos krikšto vėlyvo priėmimo problematikos. Anot oponento, M. Ščavinskas taikliai konstatavo, kad vėlyvo krikšto priežasčių reikėtų ieškoti ne tiek aplinkybėse, lėmusiose „Lietuvos nutolimą nuo Europos“, kiek politiniame, socialiniame ir kultūriniame krikščioniškųjų misijų plėtros ir sklaidos kontekstuose. Kita vertus, oponentas M. Ščavinsko disertacijoje pasigedo konstruktyvesnio antrinės christianizacijos „iš Rytų“ (Kijevo Rusios, Polocko, etc.) problematikos nušvietimo. Atsakydamas į šias pastabas disertantas pabrėžė, kad jis, siekdamas pristatyti kryžiaus karų ir krikščioniškųjų misijų santykį sąmoningai nesiėmė nagrinėti bizantiškosios misijų politikos, nes kryžiaus karų samprata formavosi ir plito ne Rytuose, o Vakaruose. Disertantas taikliai konstatavo, kad kryžiaus karai Lietuvą (ir apskritai Baltijos regioną) pasiekė būtent iš Vakarų.

Disertacijos gynimo tarybos narys dr. A. Kuncevičius, nors ir pasigeddamas gilesnės „Netimero Lietuvos“ lokalizacijos problematikos analizės, vis dėlto teigiamai įvertino disertanto M. Ščavinsko bandymą savo disertaciniame darbe interpretuoti ir archeologinę medžiagą. Pritardamas šiai dr. A. Kuncevičiaus minčiai, dr. A. Baublys pažymėjo ir tai, kad M. Ščavinsko disertacijoje figūruoja komparatyvistinę tyrimo vertę didinantys religijotyriminiai aspektai. Dr. M. Paknys akcentavo disertacijoje atsiskleidusias terminijos vartojimo problemas, o dr. A. Dubonis – M. Ščavinsko „polinkį“ leisti į ilgas diskusijas, nors pats disertantas teigė, kad to nedarys. Prof. V. Žulkus taip pat konstatavo, kad buvo atliktas didžiulis darbas, tiesa, kai kur pernelyg išplėstas. Ateityje profesorius disertantui palinkėjo labiau pasidomėti ir Kuršo vyskupijos įkūrimo peripetijomis. Nepaisant M. Ščavinsko disertacinio darbo pusėn paleistų kritikos strėlių dėl kai kurių klaidų ir neaiškumų bei kontroversiško terminijos vartojimo, visi disertacijos gynimo tarybos nariai pabrėžė, kad pastebėti netikslumai nemenkina atlikto tyrimo vertės.

Antroje posėdžio dalyje vyko diskusijos, skirtos Lietuvos ir Rusios lokalizavimo klausimams. Jose nepralenkiamas buvo akademikas E. Gudavičius, sudėliojęs visus įmanomus taškus ir patenkinęs gausiai susirinkusios auditorijos smalsumą.

Tarybos nariai vienbalsiai nutarė suteikti M. Ščavinskui humanitarinių mokslų istorijos krypties daktaro laipsnį. Galima drąsiai teigti, kad šis disertacinis darbas yra reikšmingas įvykis ne tik Klaipėdos universiteto akademinėi bendruomenei, bet ir visai istoriografijai. Kita vertus, M. Ščavinsko disertacija yra dovana visai Lietuvai, kuri būtent šiais metais mini savo vardo paminėjimo Kvedlinburgo analuose tūkstantmetį.

KLAIPĖDOS UNIVERSITETE APGINTA KLAIDO PERMINO DAKTARO DISERTACIJA „XVI–XX A. LUOTAI IŠ DABARTINIŲ LIETUVOS IR LATVIJOS TERITORIJŲ“

Ieva Masiulienė

Klaipėdos universiteto Aula Magna konferencijų salėje 2009 m. birželio 26 d. vyko Klaipėdos universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto Istorijos katedros ir Lietuvos istorijos instituto doktoranto Klaudo Permino daktaro disertacijos „XVI–XX a. luotai iš dabartinių Lietuvos ir Latvijos teritorijų“ (mokslinis vadovas – prof. habil. dr. Vladas Žulkus) gynimas.

Disertacijos gynimo komisiją sudarė istorijos mokslo krypties tarybos nariai: posėdžio pirmininkas dr. Gintautas Zabiela (Klaipėdos universitetas), oficialieji oponentai – dr. Waldemar Ossowski (Lenkijos jūrų muziejus), prof. dr. Albinas Kuncevičius (Vilniaus universitetas), kiti tarybos nariai – prof. dr. Rimantas Balsys (Klaipėdos universitetas), dr. Mindaugas Bertašius (Kauno technologijos universitetas), habil. dr. Algirdas Girininkas (Klaipėdos universitetas) ir prof. habil. dr. Juris Urtāns (Latvijos kultūros akademija).

Klaidas Perminas jau pirmaisiais studijų metais Klaipėdos universitete pradėjo gilintis į luotų tyrinėjimų problematiką. Šis susidomėjimas atsirado povandeninių archeologijos ekspedicijų Platelių ežere metu, kuomet buvo aptikti XVI a. luotai. Klaidas Perminas nuosekliai vykdė šios srities tyrimus ir paskelbė ne vieną straipsnį. Taip pat savo mokslines žinias jis pritaikė gamindamas XVI a. luotų kopijas ir tuo prisidedamas prie eksperimentinės archeologijos puoselėjimo. Šis projektas disertacijos autoriui leido praktiškai susipažinti su luotų gamybos technologija ir jų funkcinėmis savybėmis. Klaudo Permino disertacija yra pirma tokio pobūdžio disertacija apginta Lietuvoje. Jis neapsiriboja vien tik lietuviška medžiaga, bet analizuoja ir Latvijos luotus. Surinkti gausūs ir įvairūs duomenys bei jų analizė yra vertinga ne tik Lietuvos, bet ir kaimyninių šalių šios srities moksliniuose tyrinėjimuose. Luotai šiuose regionuose (išskyrus Lenkiją) beveik netyrinėti arba tyrinėti tik kaip etnografiniai objektai, pirmą kartą pateikiamas jų paplitimas Latvijoje ir Lietuvoje.

Klaudo Permino darbo tikslas buvo ištirti XVI–XX a. dabartinių Lietuvos ir Latvijos teritorijų luotus, pagrindinėmis tyrimo kryptimis laikant empirinius arba praktinius aspektus, būtent luotų gaminimą, konstrukciją ir naudojimą. Autorius disertacijoje išskėlė kelis uždavinius: pirmas – surinkti visus išlikusius luotų įvardus ir nustatyti, kaip jie atspindi luotų gaminimą, konstrukciją ir naudojimą; antras – tipologizuoti ir aprašyti luotų konstrukcijos elementus; trečias – nustatyti luotų gaminimo būdus; ketvirtas – ištirti įvairius luotų naudojimo aspektus; penktas – nustatyti ir išanalizuoti luotuose naudotus įrankius ir nustatyti luotų varymo būdus; šeštas – išskirti luotų tipus; septintas – pagal sudarytą luotų konstrukcijos elementų tipologiją nustatyti aptariamojo laikotarpio luotų konstrukcijos evoliuciją; aštuntas – palyginti Lietuvos ir Latvijos teritorijose rastus aptariamojo laikotarpio luotus.

Darbe analizuojami įvairūs šaltiniai ir taikomi tarpdisciplininiai tyrimo metodai. Surinkta archeologinė, etnografinė ir ikonografinė medžiaga, kuri saugoma Lietuvos ir Latvijos muziejuose ar kitose įstaigose. Surinkti Lietuvos ir Latvijos luotų įvardai, kurie atspindi įvairius luotų gaminimo, konstrukcijos arba naudojimo aspektus. Remiantis luotų konstrukcijos elementų tipologija, buvo išskirtos dvi stambios konstrukcijos elementų grupės: pirma – pagrindiniai elementai – korpusas, priekis ir galas, antra – papildomi elementai – pertvaros, sėdynės, sparnai ir rankena.

Tyrimo metu buvo nustatytos luotų naudojimo vietos: ežerai, upės, kanalai, kūdros, fosa, marios ir jūra. Buvo paneigtas vienas iš stereotipų apie luotus, kad tai XIX a. pab. – XX a. pr. išnykusi transporto priemonė, skirta žvejybai ežeruose. Nustatytos luotų paskirtys: žvejyba įvairiais būdais: plūdine meškere, spiningu, tinklais, ūdomis, velkiavimas ir kiti; vandens gyvūnų medžioklė: paukščių ir ruonių; žmonių ir krovinių gabenimas, kėlimasis tarp dviejų vandens telkinio krantų, susisiekimas potvynio metu, pramoginis plaukiojimas ir pagalbinė vandens transporto priemonė, lydinti didesnius laivus ar sielius; nebetinkamų plaukioti luotų pritaikymas buityje kaip geldų arba lovių – grūdams, daržovėms, vaisiams laikyti, gyvuliams girdyti, skalbti ir t. t.

Luotų tipai buvo išskirti remiantis dviem pagrindiniais principais – luotų konstrukcijos analogijomis ir geografiniu. Lietuvoje išskirti trys luotų tipai: Lynežerio, Nemuno ir Platelių; Latvijoje: Dubico ir Niedrajo. Taip pat kaip atskira luotų rūšis išskirti ypač plačiai gaminti ir naudoti Latvijoje išplėstiniai luotai. Kaip dar viena atskira vandens transporto rūšis įvardytos luotvaltės – tai pereinamasis tipas tarp luotų ir valčių. Paskutinės darbo išvados atskleidžia luotų Lietuvos ir Latvijos teritorijose skirtumus. Pagrindiniai skirtumai tarp šių regionų buvo luotams gaminti naudotos skirtingos medžių rūšys, skyrėsi luotų dydžiai ir naudojimas.

Visi disertacijos gynimo komisijos nariai ir oponentai įvertino autoriaus atliktą vertingą ir išsamų darbą, tačiau turėjo ir tam tikrų pastabų ar klausimų, kurie disertacijoje nebuvo išsamiai išnagrinėti, o kai kada ir visai nepaliesti.

Oponentai dr. Waldemaras Ossowskis ir prof. dr. Albinas Kuncevičius pažymėjo detalai atliktą luotų tipologizavimą. Taip pat vienu iš svarbiausių darbo privalumų nurodė luotų įvardų ir etimologijos analizę. Tačiau prof. dr. A. Kuncevičius pasigedo gilesnio medžiagos vertinimo ir iškėlė kelis klausimus: kodėl luotai buvo naudoti istoriniais laikais, o ypač koks jų santykis su kitomis laivybos priemonėmis, kodėl jų neišstūmė ar kodėl taip ilgai neišstūmė valtys, koks buvo santykis valčių ar kitų laivybos priemonių ir luotų, ar luotai naudoti tik atskiruose regionuose, ar tai tik jų dabartinio išlikimo rezultatas?

Tarybos narys prof. habil. dr. Juris Urtāns pasidžiaugė, kad Klaido Permino disertacijoje neapsiribota vien tik Lietuvos teritorijos luotais, o analizuojami ir Latvijos. Taip pat atsiliepime buvo akcentuota, kad disertacijoje nėra aptartas luotų vaidmuo dvasiniame žmonių gyvenime.

Prof. dr. Rimantas Balsys pabrėžė, kad „K. Perminas nevengia kritiškai vertinti ankstesnių mokslininkų darbų, kuriuose pateikiama šiandienos reikalavimų nebeatitinkanti luotų tipologizacija, o pasiūlo ir darbe rezultatyviai pritaiko naujus luotų tipologizavimo principus“. Pasidžiaugė, kad darbas yra naudingas ne tik istorikams, bet ir kitų sričių specialistams – etnologams ir filologams. Tarybos narys pateikė diskusinio pobūdžio pastabą dėl surinktų luotų įvardų, teigdamas, kad „etimologija – tai žodžio kilmės ir jo giminystės santykių su kitais tos pačios arba kitų kalbų žodžiais nustatymas, todėl tam reikėtų atskiros ir greičiausiai kalbininko-etimologo disertacijos“. Tačiau, anot prof. dr. R. Balsio, K. Perminas nusipelnė pagyrimo už kruopščiai surinktus ir suklasifikuotus visus luotų įvardus ir parodė jų regioninį paplitimą. Taip pat paminėjo, kad atskirų luotų įvardų etimologijai atskleisti galėjo pasiremti ir kitų žymių mokslininkų E. Fraenklio, J. Endzelyno, V. Mažiulio, V. Urbučio, K. Miulenchacho žodynais.

Dr. Mindaugas Bertašius pritarė, kad „išsamiai apžvelgtos luotų radimvietės ir radiniai Lietuvoje ir Latvijoje, detalai aptarta terminija, nuosekliai ir dalykiškai apžvelgiami išsikelti klausimai“. Tačiau tarybos narys atkreipė dėmesį į luotų datavimo problematiką ir kai kurių luotų pateiktą chronologiją. Atsiliepime buvo paminėtas Balio Buračo archyvas, kurio nuotraukos galėjo suteikti papildomų duomenų. Dr. M. Bertašius pabrėžė, kad „disertacijoje pateikiama gana išplėsta ir deta-

lizuota luotų tipologija pagal konstrukciją bei geografinį paplitimą, tačiau nėra aptarta, kaip išskirti ir apibūdinti tipai charakterizuoja patį luotą“.

Habil. dr. Algirdas Girininkas disertaciją įvardijo kaip „etnologinį-archeologinį darbą, kuris atliktas išsamiai panaudojant gausią empirinę medžiagą“. A. Girininkas, kaip ir W. Ossowskis, pabrėžė, kad „vandens transporto priemonių raida, jų naudojimo vietos yra artimai susiję su tam tikro regiono socioekonominė istorija, tačiau disertacijos autorius, apibūdindamas atskirų Lietuvos ir Latvijos regionų luotų paplitimą, jų tipologiją, naudojimą, sociologinius šių regionų aspektus tarsi pamiršta“. Taip pat tarybos narys disertacijoje pasigedo paleogeografinių duomenų, kurie būtų galėję papildyti luotų naudojimo ir jų funkcinių savybių tyrimus.

Pabaigoje vertingų pastabų disertacijos autoriui pateikė dr. Vykintas Vaitkevičius. Jo manymu, luotus būtų buvę tikslingiau analizuoti pagal atskirus upių baseinus, t. y. Nemuno, Dauguvos, Liepupės baseinus, tada išryškėtų priežastinis ryšys tarp luotų ir tarp luotų tipų, kurie buvo naudojami tose upėse.

Klaidas Perminas argumentuotai atsakė į visas oponentų bei tarybos narių pastabas ir sutiko, kad kai kurie iškelti klausimai yra probleminiai ir reikalauja atskiro tyrimo, todėl disertacijoje nenagrinėti. Po disertacijos gynimo tarybos nariai vienbalsiai nutarė Klaidui Perminui suteikti humanitarinių mokslų daktaro laipsnį.